

Polymerázová řetězová reakce

Základní technika molekulární diagnostiky.

GeneProof
Molecular diagnostics for your routine

Kdo za to může?

Kary Mullis
1983

Nobelova
cena 1993

Princip PCR

Polymerázová řetězová reakce (polymerase chain reaction – PCR) umožňuje selektivní zmnožení (amplifikaci) určité oblasti DNA v podmínkách in vitro

*a to procesem, který připomíná replikaci
DNA in vivo*

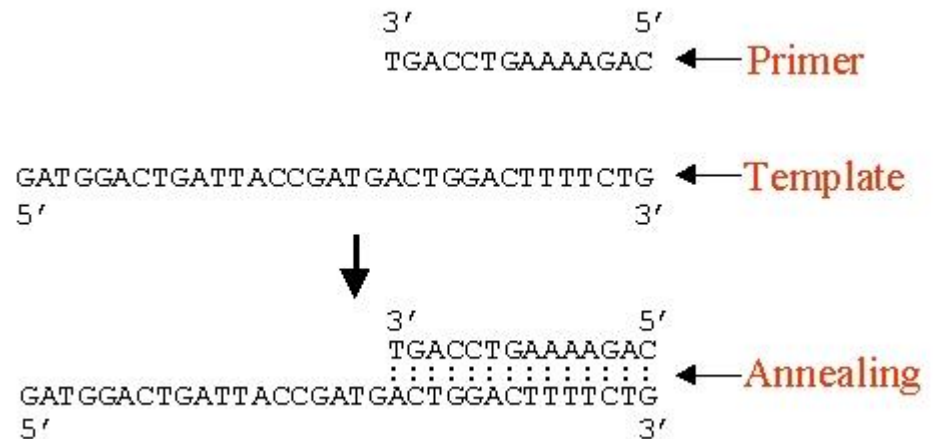
Princip PCR

- Zásadní předpoklady správné polymerace -

- **Přítomnost templátu:** polymerace je možná pouze podle známe matrice-templátu
- **Přítomnost primerů:** nelze začít od nuly
- **Komplementarita:** k polymeraci nukleotidů dochází vždy podle komplementární dvojice primer/templát
- **Směr polymerace:** připojování nukleotidů je vždy ve směru 5'-3'

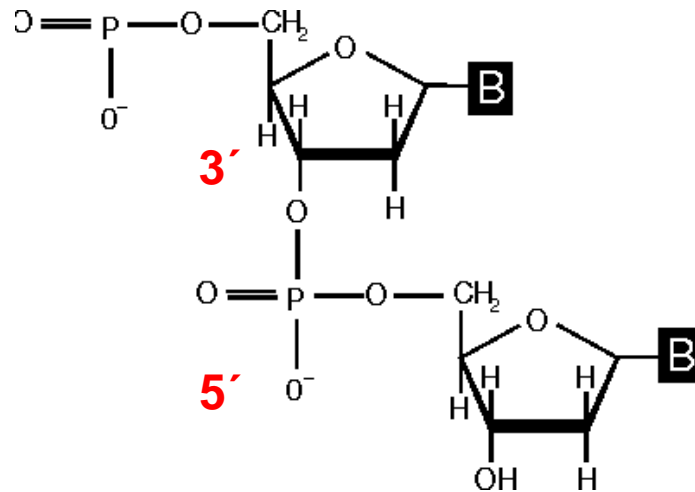
Primer

- Je řetězec nukleové kyseliny, který se skládá ze 18 až 25 nukleotidů (oligonukleotid)
- T_m (melting teplota) alespoň 50°C
- $T_m = 4(G + C) + 2(A + T) ^\circ\text{C}$
- zodpovědné za specifičnost PCR
- obsah G+C od 40% do 75%

Princip PCR

- Zásadní předpoklady správné polymerace -

DNA primer

nově syntetizovaný
řetězec

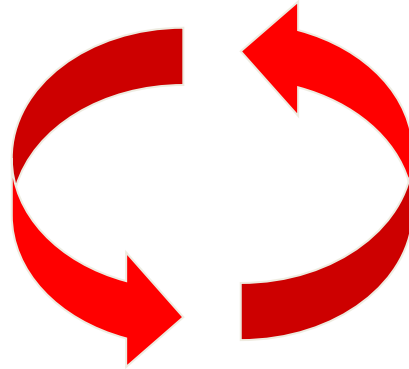

DNA matrice

Princip PCR

- Cyklické změny teplot reakční směsi -

Denaturace

Annealing

Extenze

Princip PCR

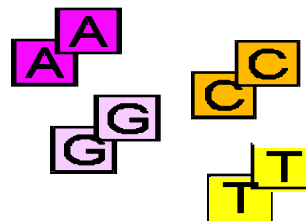
- komponenty in vitro reakce -

Thermus aquaticus, Thermococcus, Thermophilus, Pyrococcus

TAQ

puf^r MgCl₂

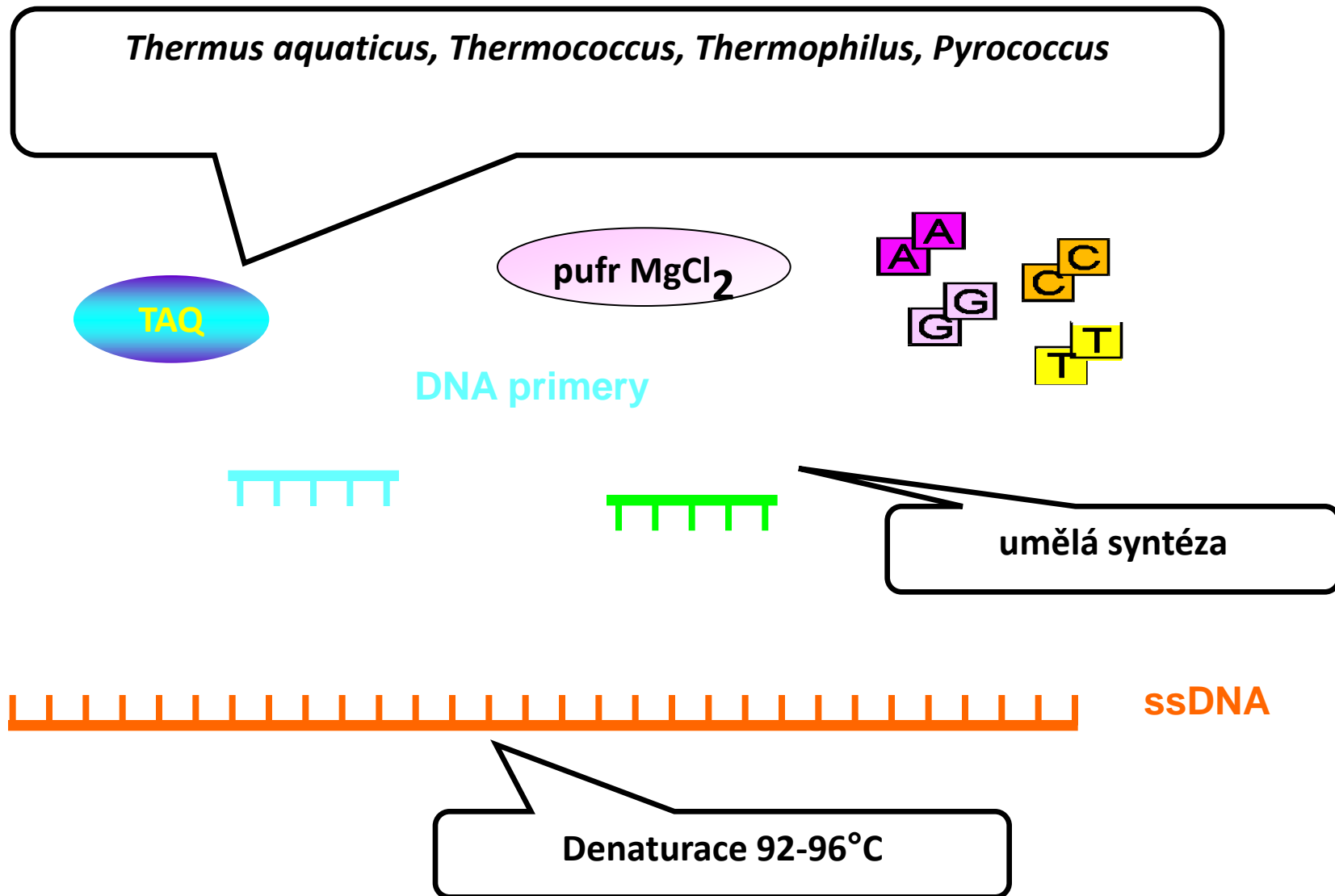
DNA primery

umělá syntéza

ssDNA

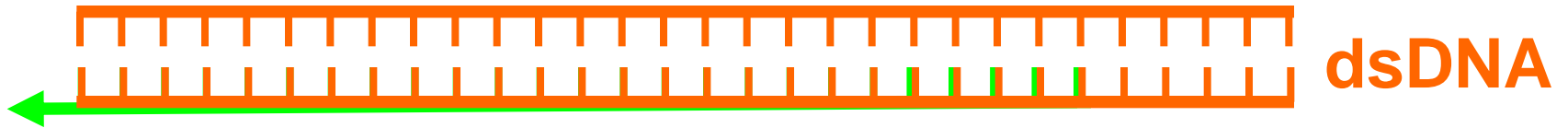
Denaturace 92-96°C

Průběh polymerace

- 1. PCR cyklus -

1. denaturace (92-96°C)

2. annealing (45-72°C)

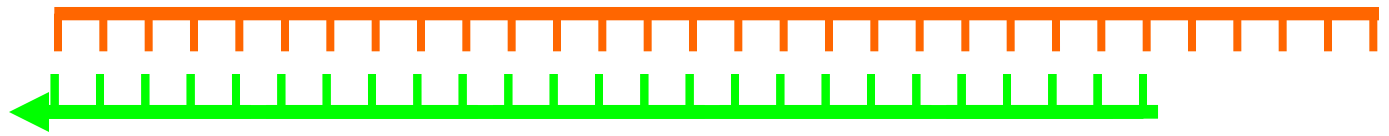
primární produkty

3. extenze (72°C)

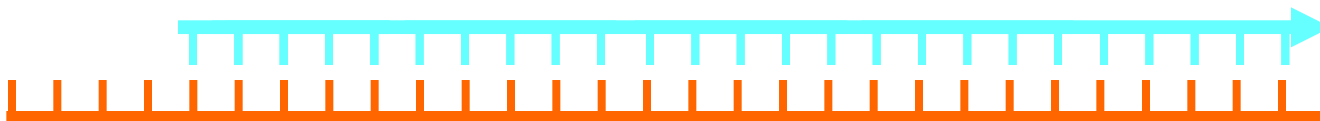
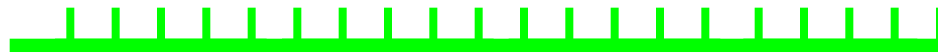

Průběh polymerace

- 2. PCR cyklus -

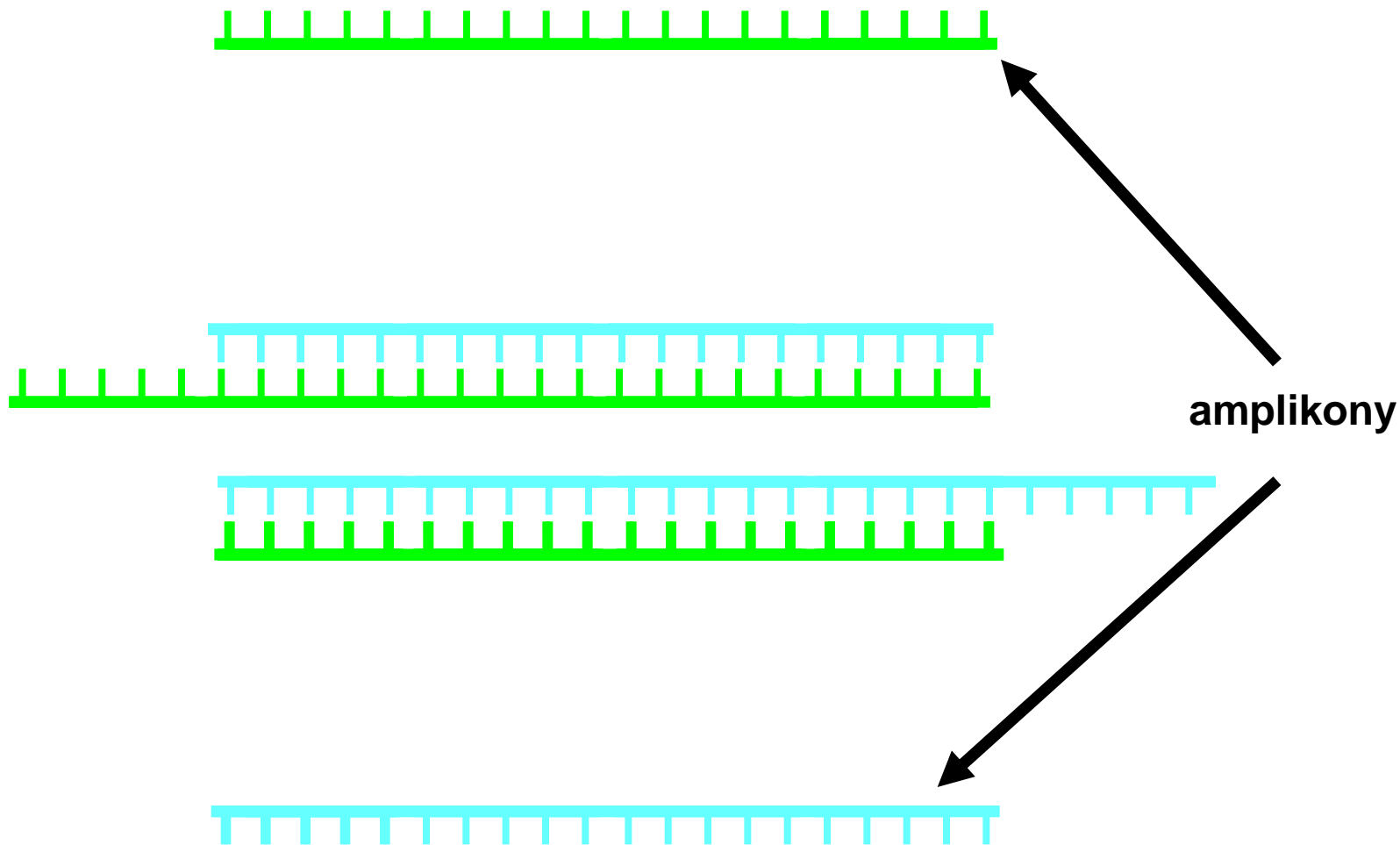

sekundární
produkty

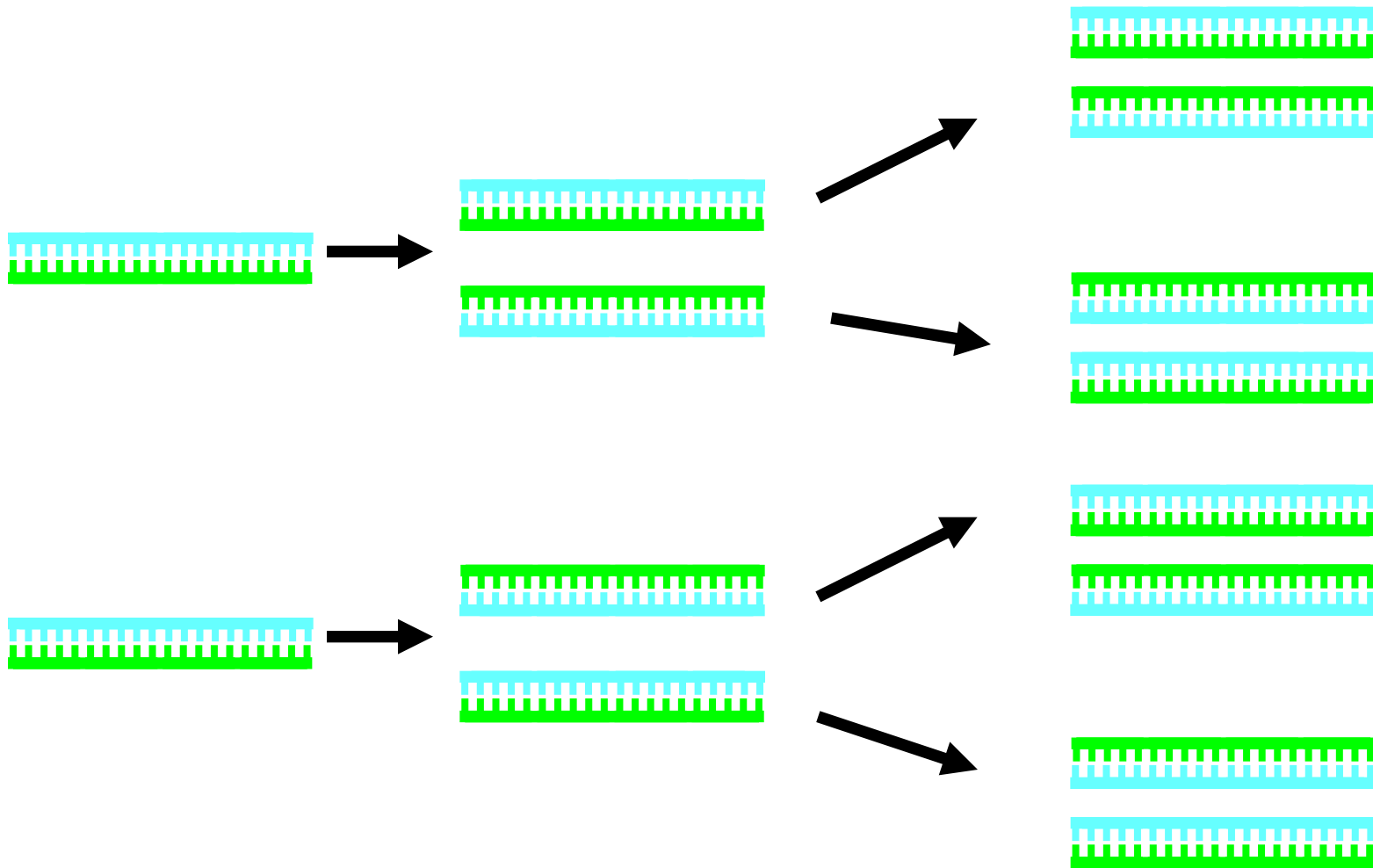
Průběh polymerace

- 3. PCR cyklus -

Průběh polymerace

- Další cykly -

Počet ampliconů vzrůstá geometricky

Technické provedení PCR - termocyklery -

Mikroprocesorem kontrolované
zařízení, které obsahuje kovové
reakční bloky **vyhříváné a chlazené**
polovodiči, vodou, vzduchem nebo
mikrovlnami

Termocyklery dokáží
automaticky rychle měnit
teplotu v reakčních blocích
mezi třemi základními teplotami
PCR cyklu

System kontrol PCR

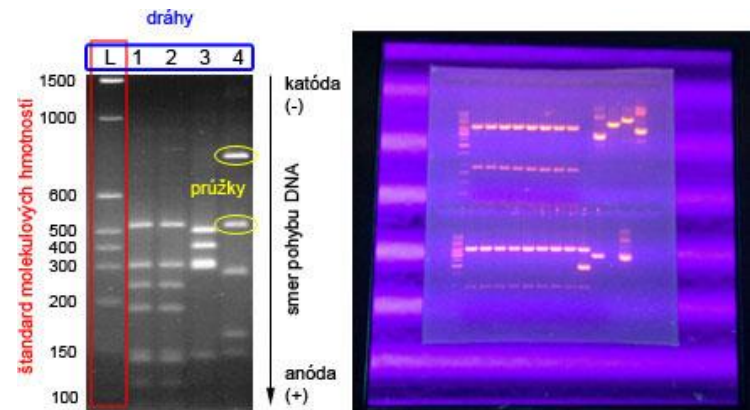
- Izolační negativní kontrola
- Interní kontrola
- Negativní kontrola PCR
- Pozitivní kontrola PCR

Výsledek PCR

Elektroforéza

- V molekulární biologii se používá k separaci nukleových kyselin a bílkovin
- Principem je pohyb nabitých molekul v elektrickém poli
- Gelová, polyakrylamidová

Obr. Schéma elektroforetickej separácie (vľavo) a gél pod UV svetlom (vpravo)

Varianty PCR v praxi

- PCR-RFLP
- nested PCR
- multiplex PCR
- kompetitivní PCR
- RT-PCR
- real-time PCR

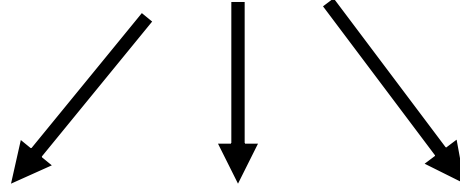
PCR-RFLP

- Stanovení polymorfismu délky restričních fragmentů
- Amplifikace pomocí PCR a následné štěpení restriční endonukleázou
- Analýza elektroforézou
- Př. analýza prokaryotických genů pro 16S rRNA

PCR-RFLP

amplifikace

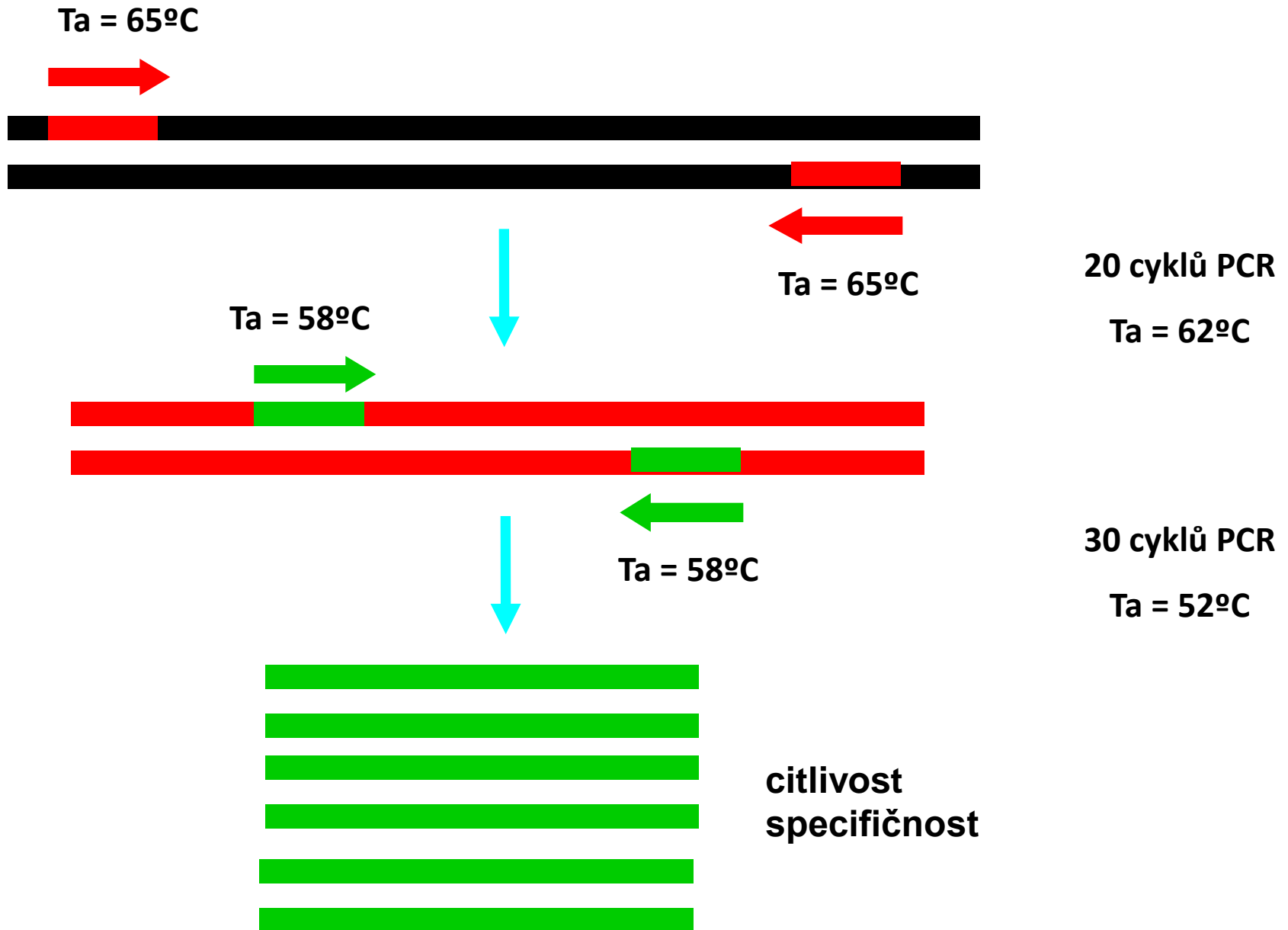
restrikční štěpení

Nested PCR

- Odstupňovaná PCR neboli PCR využívající vnějších a vnitřních primerů
- Amplifikace ve dvou krocích:
 - 1) Amplifikace jedním párem vnějších primerů
 - 2) Amplifikace vnitřními primery
- elektroforéza

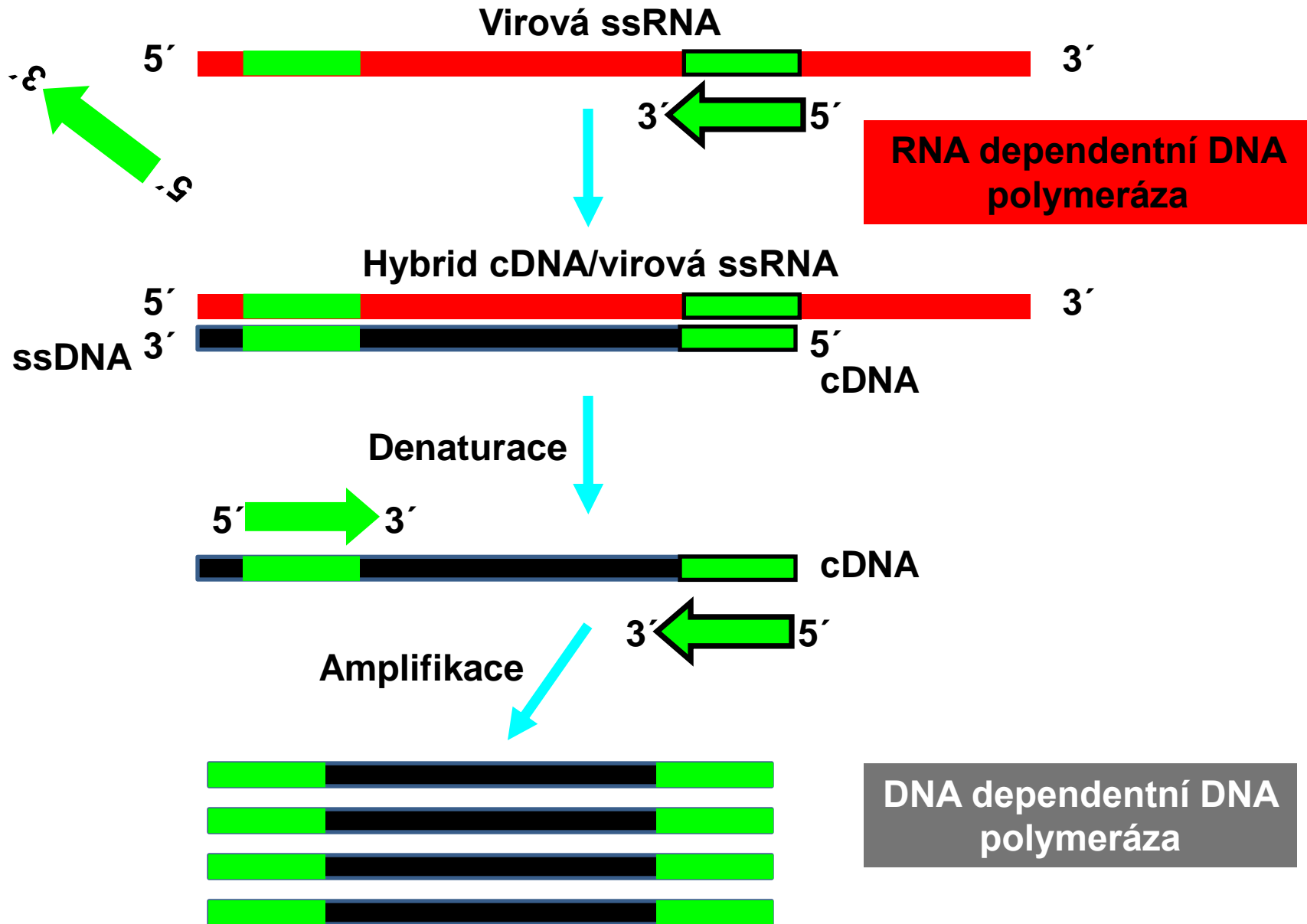
One tube nested PCR

RT-PCR

- Reverzně transkripční PCR
- Určená pro amplifikaci molekul RNA
- Izolovaná RNA je převedená do cDNA
- Retrovirová zpětná transkriptáza

Reverzně transkripční PCR

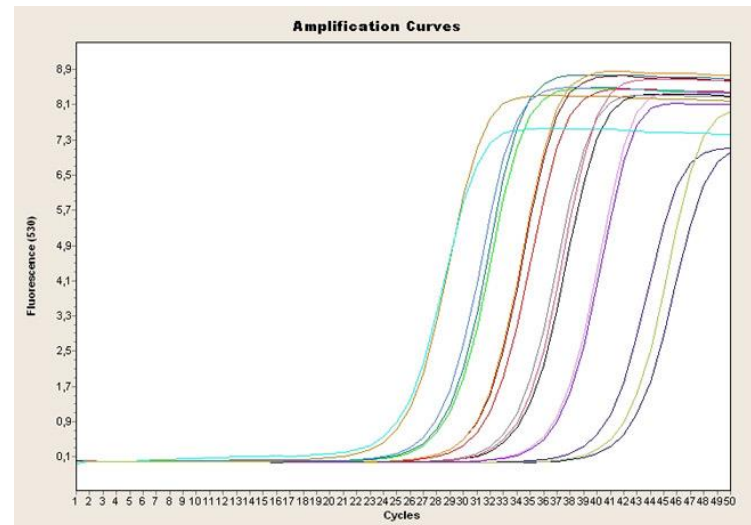

Real-time PCR

- Kvantitativní polymerázová řetězová reakce v reálném čase
- Umožňuje kvantifikaci produktů v průběhu celé reakce
- Kvantifikace je důležitá při diagnostice některých patogenů (HBV, HCV, CMV, VZV, BK, JC, EBV, HSV)
- Není nutná elektroforéza

Princip real-time PCR

- Detekce a kvantifikace fluorescenčního signálu
- Real-time PCR cyclery umožňují nejen střídání teplot, ale také čtení fluorescenčního signálu

3 metody kvantitativní detekce

- Pomocí **interkalačního barviva** vázajícího se na DNA
- Pomocí **fluorescenčně značených primerů**
- Pomocí **fluorescenčně značených sond**, vázajících se na střední část ampliconu

SYBR Green

- Fluorescenční kyninové barvivo, které fluoreskuje po vazbě na menší žlábek DNA
- Fluorescenční signál se zvyšuje se vzrůstajícím počtem ampliconů
- Nemožnost odlišení nespecifických produktů

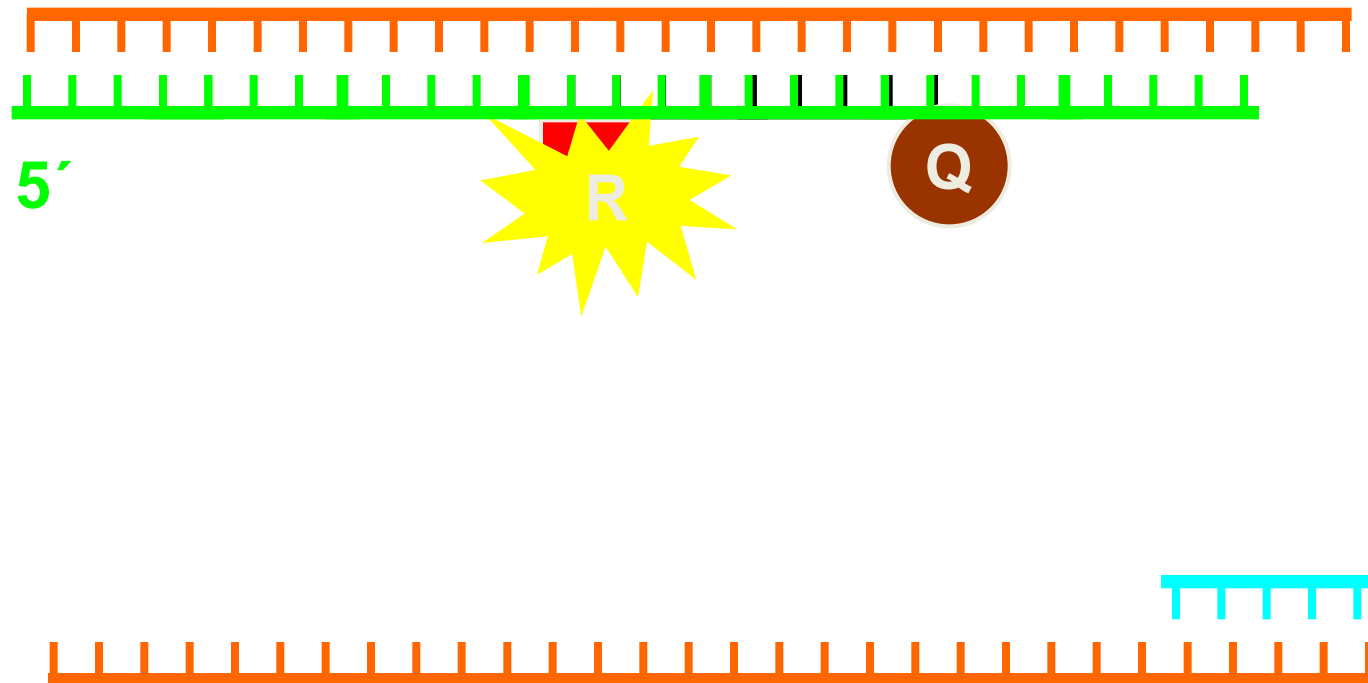
TaqMan sondy

- Jsou oligonukleotidy delší než primery, s hodnotou T_m o 10°C vyšší než primery, opatřené na 5' konci fluoroforem a na 3' konci zhášecem
- **Fluorofory**-heterocyklické polyaromatické uhlovodíky
- **Zhášecé**-molekuly, které jsou schopny absorbovat energii z excitovaného fluoroforu

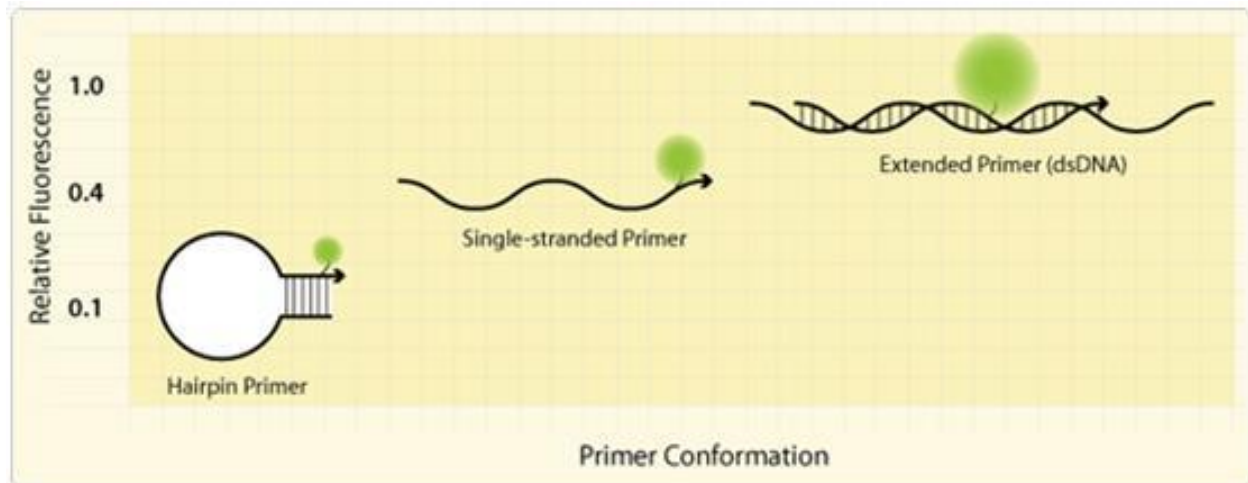
Lineární sondy

- Hydrolysis (TaqMan[®]) Probes -

LUX technologie

- Využívá 2 primery, z nichž jeden z nich je fluorescenčně značený
- Zhášení primeru je zajištěno sekundární strukturou vlásenky
- K emisi fluorescence dojde po prodloužení primeru

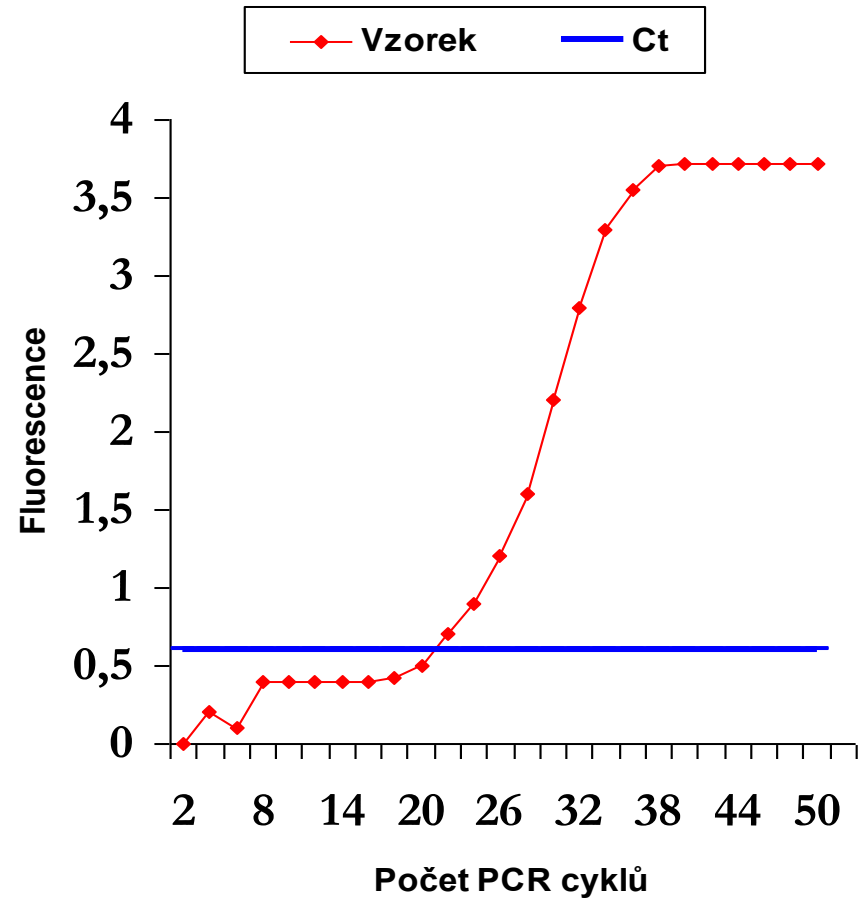
Postup kvantifikace pomocí Real Time PCR s využitím TaqMan sondy

1. Stanovení Ct (Threshold cyklus)
2. Vytvoření kalibrační křivky
3. Kvantifikace neznámého vzorku pomocí vložené kalibrační řady

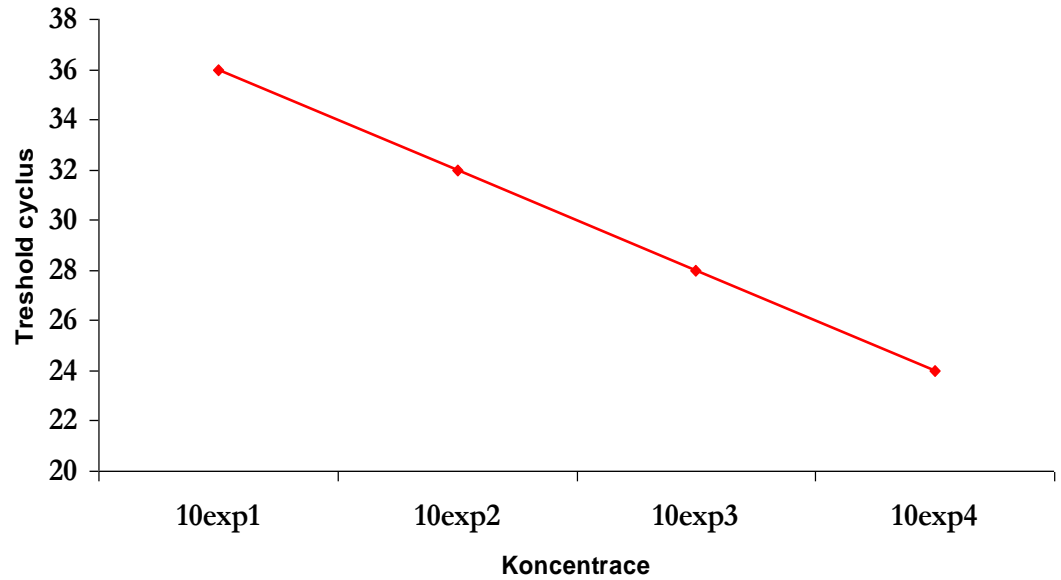
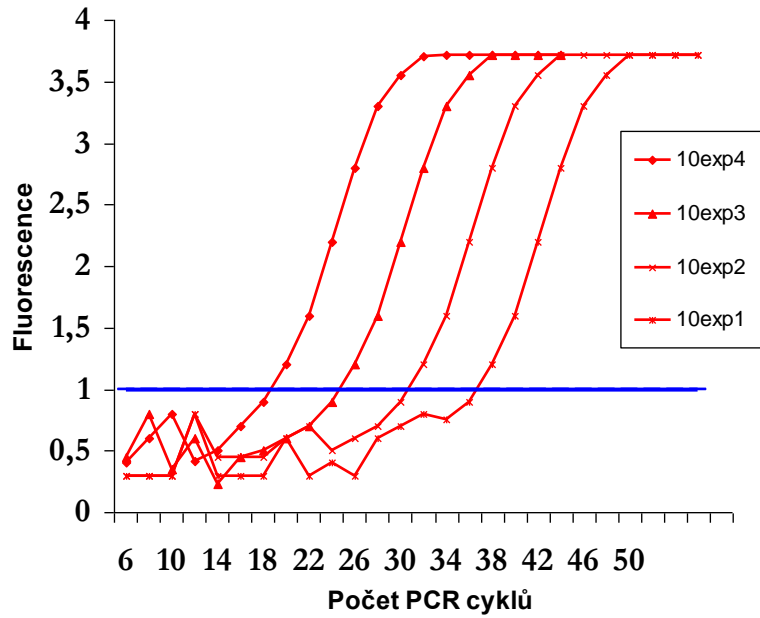
Stanovení Ct

- Treshold cyclus -

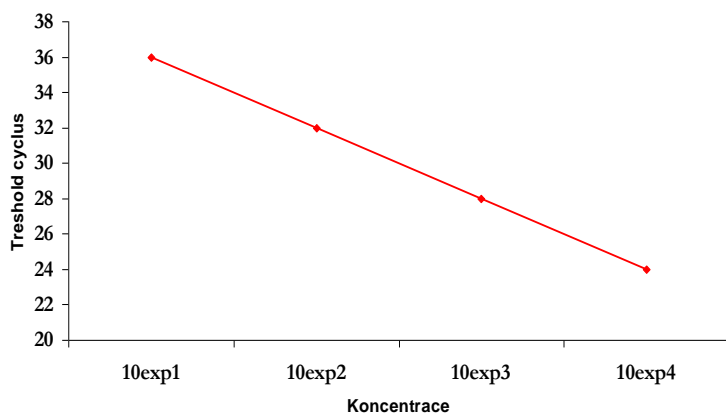
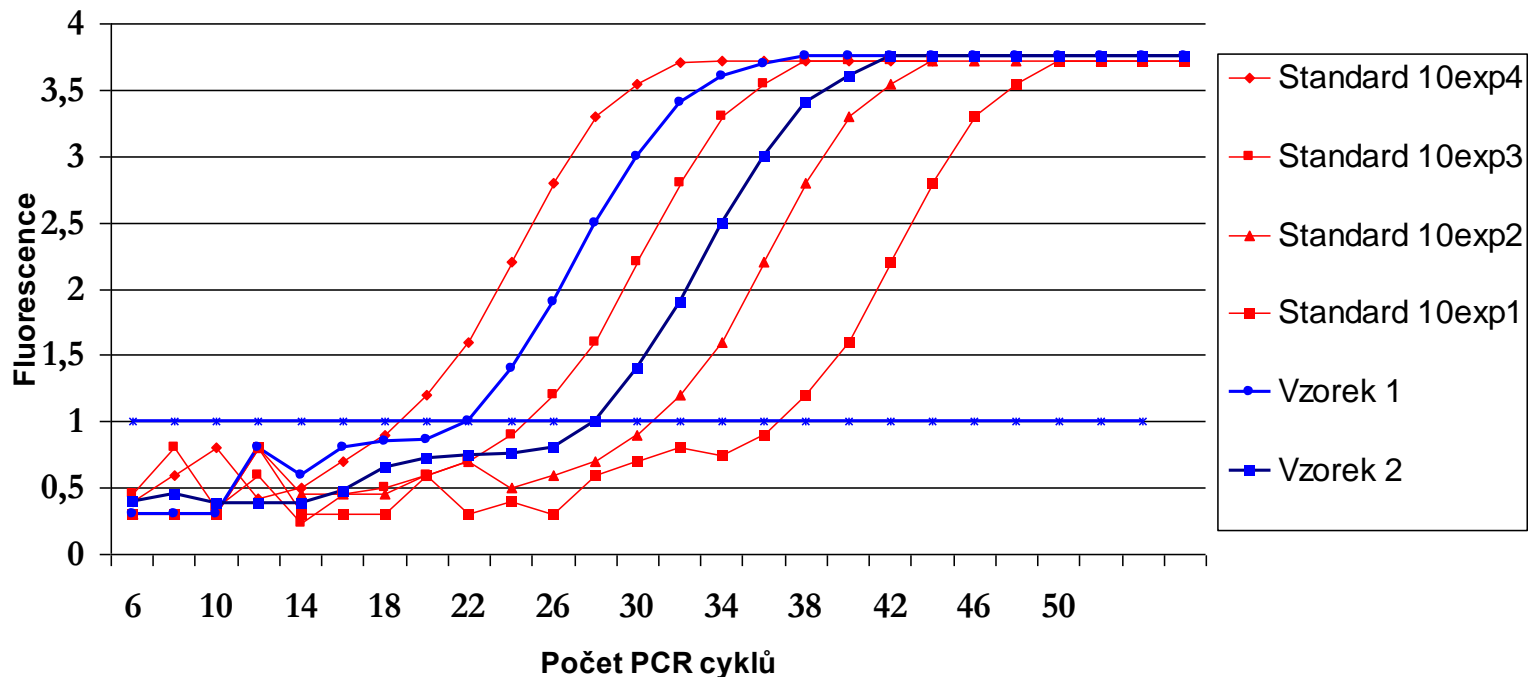
- **Ct** – číselná hodnota udávající PCR cyklus ve kterém je přístrojem detekována první změna fluorescence v amplifikovaném vzorku
- Číselnou hodnotu Ct určuje přístroj automaticky

Vytvoření kalibrační křivky

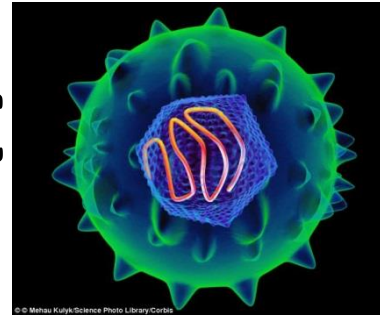
Kvantifikace neznámého vzorku pomocí vložené kalibrační řady

Vzorek	Typ vzorku	Ct	Koncentrace (kopií/ul)
1	Neznámý	25,64	3,50E+03
2	Neznámý	29,23	2,50E+02
K1	Standard	23,97	1,00E+04
K3	Standard	27,16	1,00E+03
K3	Standard	30,68	1,00E+02
K4	Standard	33,53	1,00E+01

Praktické příklady

Virus hepatitidy typu C

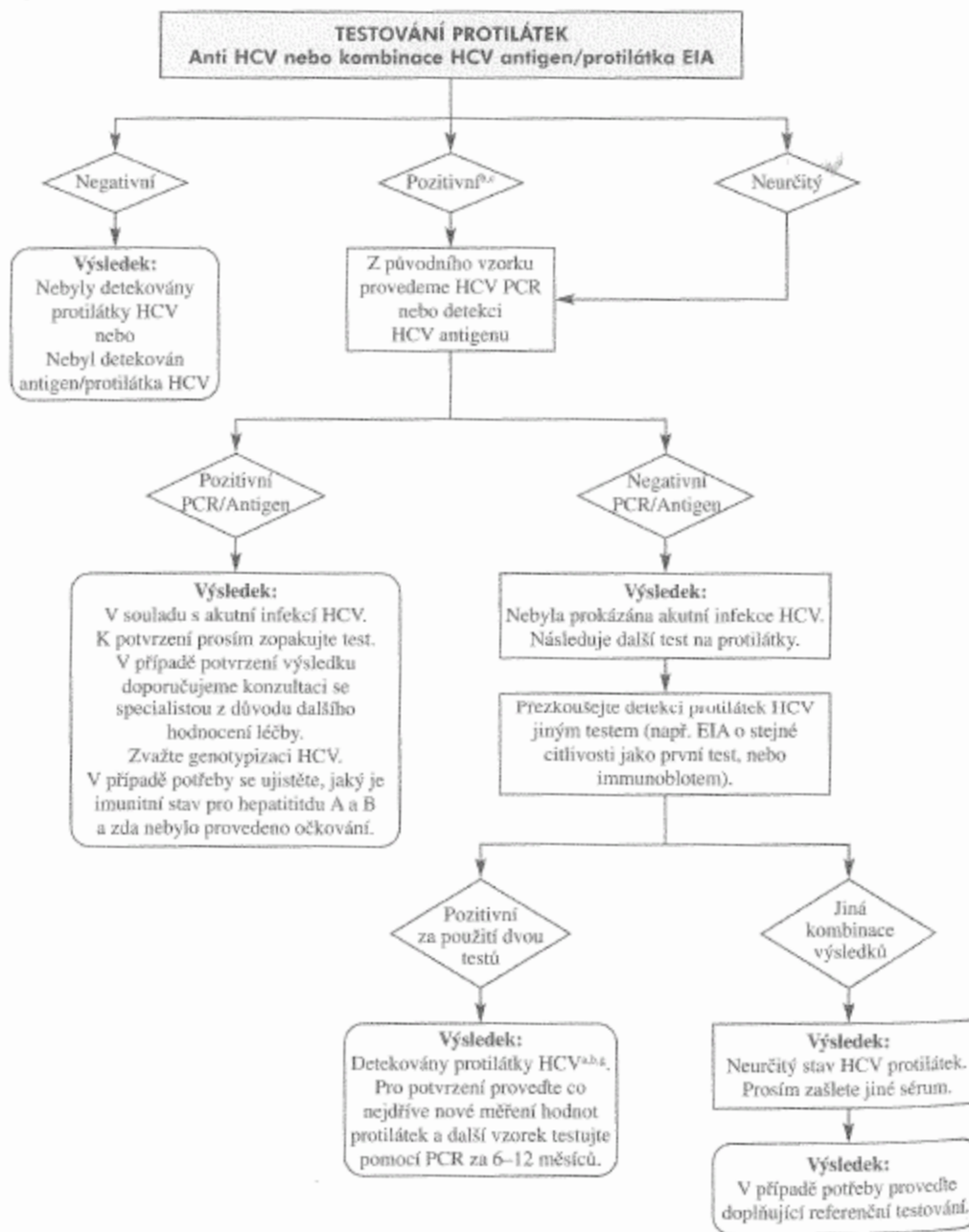

- Obalený +ssRNA virus
- Obsahuje jediný gen kódující polyprotein
- Vysoká heterogenita
- **Onemocnění** – hepatitida, hepatocelulární karcinom, jaterní cirhóza
- **Léčba** – interferon alfa, ribavirin

Diagnostika HCV

- Založena na průkazu protilátek anti-HCV metodou ELISA
- Průkaz RNA metodou reverzně transkripční PCR (kvalitativně-genotypizace a kvantitativně)

Obr. 88: Algoritmus: Testování protilátek anti HCV nebo combo testem antigen HCV/protilátka EIA.

Diferenciální diagnostika v klinické mikrobiologii (Josef Scharfen, ml.)

HCV PCR

- **Klinický materiál** – plazma, sérum
- **Kvalitativní stanovení HCV** - genotypizace je přínosná pro optimalizaci terapie, její délky a při odhadu účinnosti léčby
- **Kvantitativní stanovení**-u pacientů s antivirovou léčbou
- cíl detekce: konzervativní úsek 5' UTR sekvence

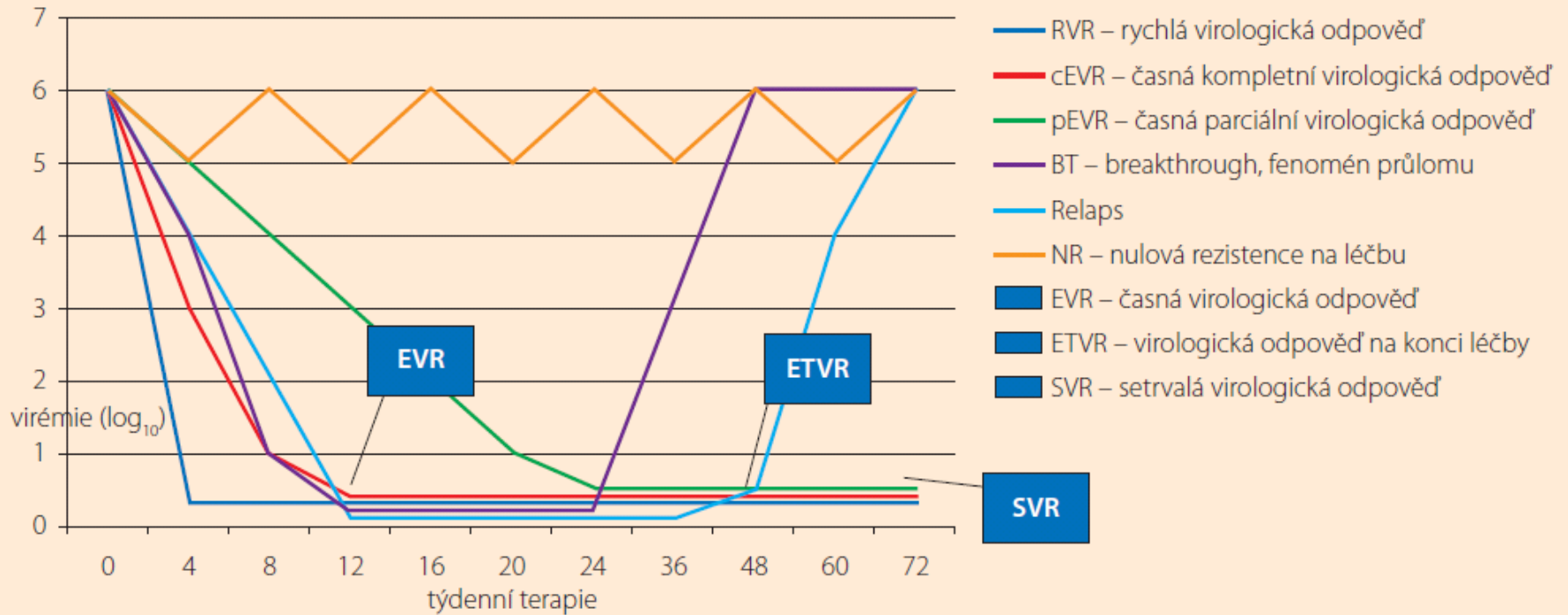
Kvantitativní stanovení HCV

ODPOVĚĎ V PRŮBĚHU TERAPIE

- **rychlá virologická odpověď (RVR)** – HCV RNA < 50 IU/ml ve 4. týdnu terapie
- **parciální časná virologická odpověď (pEVR)** – HCV RNA ve 4. i 12. týdnu terapie je >50 IU/ml, avšak s poklesem nejméně o **2 log₁₀** oproti výchozí virémii
- **kompletní časná virologická odpověď (cEVR)** – HCV RNA ve 4. týdnu > 50 IU/ml, ve 12. týdnu negativní
- **rezistence na léčbu (non response, NR)** – hladina HCV RNA se sníží ve 12. týdnu o méně než 2 log₁₀ oproti výchozí hodnotě

Odpověď na léčbu HCV

Graf 1. Hodnocení úspěšnosti léčby chronické VHC v průběhu a po ukončení terapie pegylovaným interferonem a ribavirinem

Vitouš, A., Virová hepatitida typu C, diagnostika, terapie, prevence. Interní Med. 2010; 12(6): 339–342

Dotazy?

